

Издавач:

Музеј историје Југославије

Одговорни уредник:

mr Неда Кнежевић

Аутори изложбе:

Веселинка Кастратовић Ристић, музејски саветник МИЈ

Драгољуб Купрешанин, музејски саветник МИЈ

Душан Јончић, самостални саветник Архива Југославије

Марко Радовановић, историчар

Аутор поставке:

Душица Кнежевић

Стручни сарадници на реализацији изложбе

Катарина Живановић, Ана Радић, Ана Панић

Лектура:

Јелена Бајић

Превод:

Steve Angnew (енглески)

Кристина Мирчета (руски)

Монтажа видео материјала: Samaljot production

Титл: Textvision

Припрема и дизајн видео презентације: Милан Босанац

Припрема за штампу и реализација мапа: Дејан Тасић

Мајстор светла: Радомир Стаменковић

Техничка реализација: Светлана Огњановић,
Сава Ковачевић и Тихомир Недељковић

13–21/10/2014

БЕОГРАД СЛОБОДАН ГРАД

Седамдесет година
од ослобођења града

Beograd
www.beograd.rs

АРХИВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Установа културе са националним значајем

Београд, слободан град

Обележавајући седамдесетогодишњицу ослобођења Београда, града који је увек имао револуционарна стремљења и слободарске тежње, сећамо се Београда-грађа хероја, главног града Југославије и Србије, који је постао центар припреме и покретања оружаног устанка 1941. године, у целој окупираниј земљи. Отпор становника Београда од априла 1941. до октобра 1944. године никада није престајао. Више хиљада Београђана, у завршним борбама за ослобођење града, спремно се приклучило јединицама НОВЈ и Црвене армије.

Половином 1944. године, са војно-стратешког ставовишта, југословенско ратиште добијало је све већи значај, у оквиру опште савезничке стратегије, у повезивању јужног крила совјетско-немачког фронта и фронта у Италији. Србија је представљала кључну област Балкана. Оперативна дејства јединица Народноослободилачке војске Југославије (НОВЈ) и Црвене армије на територији Србије, угрозила су немачку групу армија „Ф“ на територији Југославије, довела до повлачења око 350.000 војника групе армија „Е“ са територије Грчке, правцем према Београду и спречила формирање новог немачког фронта према истоку, на линији Солун-Београд-Будимпешта.

Немачка Команда југоистока је улагала велике напоре у одбрани комуникација у Србији током целе 1944. године, организујући првенствено офанзивне операције против концентрација снага НОВЈ које су претиле да угрозе немачке и квислиншке позиције у Србији.

Значај очувања територије Србије истакнут је на саветовању у Врховној команди Вермахта 22. августа 1944. године, уз констатацију да НОВЈ представља најјачег противника унутар Балкана и да „Тито своје политичке велике циљеве може да постигне само запоседањем Србије“.

Београд је био кључна раскрсница балканских комуникација и важан стратешки центар за одбрану Балкана. Хитлеровом директивом од 16. августа 1944. дат му је статус „утврђеног места“. Немци су претворили Београд у главно упориште окупационе управе за

Србију. Немачка команда одлучила је да по сваку цену брани Београд. У самом граду, на важнијим раскрсницама и трговима, постављене су армирано-бетонске куполе, мале тврђаве из којих се могло кружно гађати из митраљеза, лаких топова и противавионске артиљерије. Посебно су утврђени Кalemegdan, Теразије, рејон Савског моста, Главна железничка станица и Чукарица.

У склопу завршних операција за ослобођење Србије од 14–20. октобра 1944. године, изведена је Београдска операција. Јединице Народноослободилачке војске Југославије, које су бројале 55.000 бораца и 17.500 војника Црвене армије, водиле су оперативна дејства за ослобођење Београда против 30.000 војника корпусне групе генерала Вилхелма Шнекенбургера, која је била у самом Београду и 30.000 војника генерала Валтера Штетнера, који су из правца Смедерева настојали да продру у град. У току борби за ослобођење Београда, немачке формације имале су 15.000 погинулих и 9.000 заробљених војника, јединице НОВЈ 3.000 погинулих и 4.000 рањених бораца, а јединице Црвене армије 960 погинулих војника и непознат број рањених. После непрекидних седмодневних борби, савладан је снажан отпор немачких снага и Београд је 20. октобра 1944. године ослобођен.

О великом стратешком значају ослобођења Београда и даљем доприносу у оперативним дејствима против окупационих и квислиншких формација, до коначне победе против фашизма, 9. маја 1945. године, указали су државници, Совјетског савеза и Велике Британије, Јосиф Висарионович Стаљин и Винстон Черчил, у својим телеграмима упућеним команданту Врховног штаба НОВЈ, Јосипу Брозу Титу, после ослобођења Београда.

Непосредно после ослобођења града, у Београд пређази војно и политичко руководство народноослободилачког покрета. На простору окупиране Југославије, Београд постаје центар из којег се руководи борбама за коначно ослобођење земље и њено међународно признање.

Драгољуб Купрешанин
музејски саветник

